

РОЛЬ ЕТНОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ: КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА ТА ОСВІТА

Резюме: У системі сучасного гуманітарного знання особливе місце належить етнології. Її назва протягом тривалого часу була під забороною у Радянському Союзі та країнах так званого соціалістичного табору. Повернення до терміну етнологія в Україні, розкриття її сутності та змістовного наповнення відбувається лише за часів незалежності із крахом комуністичної системи та ідеології у 1991 р. Це зазначало і необхідність переходу на нові рейки теоретико-методологічного підходу до етнологічної проблематики, розробки заборонених раніше тем, становлення нових підходів до вирішення проблем не лише етнічної історії, але й таких складних та болючих проблем як причини міжетнічних конфліктів, можливість їх вирішення мирним шляхом. З іншого боку у реаліях кінця ХХ ст. надзвичайно важливим питанням етнології постало визначення перспектив розбудови національної держави за пріоритетом прав людини.

Актуальність розробки етнологічної проблематики суспільствознавства обумовлена багатьма факторами системного характеру. Останні десятиліття ХХ та початок ХХІст., відзначені руйнацією комуністичного великодержавного варіанту співіснування народів, та становленням нових національних держав. Вони знайшли яскравий прояв у швидкому зростанні етнічної самосвідомості і само ідентифікації, формування нової політичної карти Східної, Центральної та Південної Європи. У гуманітарній сфері країн, що вийшли на арену самостійного існування та розвитку відзначається підвищення інтересу до етнологічних знань, вивчення особливостей національних культур, віддзеркалення вимог сучасних тенденцій в культурній політиці та освіті. Закономірним виявом цього процесу постала необхідність побудови нової освітянської концепції на посткомуністичному просторі, яка б відповідала основним критеріям розвитку світу та розбудові незалежних національних держав, становлення нової методології етнологічних досліджень, а отже і нового змісту програмного матеріалу викладання на університетському рівні. Саме такій процес характерній для розвитку етнології в Україні. Із становленням самостійної державності етнологія почала завойовувати своє місце як академічна так і університетська наука, предмет викладання у освітянських програмах вузів, відбувається підготовка та випуск підручників, посібників на загальноукраїнському та регіональному рівні.

Ключові слова: етнологія, етнічна ідентифікація, культура, політика, освіта, викладання

У системі сучасного гуманітарного знання особливе місце належить етнології. Її назва була протягом тривалого часу під забороною у Радянському Союзі та країнах, що перебували під його ідеологічним впливом в межах так званого соціалістичного табору. З розгалуженого світу аспектів етнології лише етнографія мала певні можливості існування, але і її зміст був переважно зву- женим до суто описового характеру.

Що стосується таких найважливіших теоретичних напрямків етнології, як теорія етносів та етнічних процесів, проблеми етнічної історії, міжетнічної конфліктології, вони відносились до пріоритету лише деяких центральних установ Радянського Союзу (Москви та Петербургу (Ленінграду на той час), але також знаходились під контролем ідеологічних служб. Класичним прикладом неухильних переслідувань вільної думки може слугувати доля одного з талановитих етнологів радянських часів Л. М. Гумильова.

В той же час саме згадані вище напрямки, зокрема теорія етносів та етнічних процесів, питань етнічної конфліктології, вимагали ґрунтовних досліджень, що засвідчено подіями останніх десятиліть світової історії. Це і сам процес розпаду наддержави, і питання міжетнічних конфліктів, зокрема у деяких регіонах Росії, як наприклад у Кавказькому регіоні. Питання релігійних та етнічних конфліктів, часто густо провокуються та використовуються світовими політиками, але на разі мають присмак нафти, газу та інших економічних інтересів транснаціональних корпорацій. Вони увійшли у сумну практику останніх десятиліть у багатьох країнах: на Балканах, деяких країнах Азії, перш за все Передньої Азії, Північної Африці тощо. Проблеми міжетнічних конфліктів знаходяться у колі найбільш актуальних проблемних галузей етнології, потребують подальшого розгортання системних досліджень. В той же час вони невідмінно повинні бути присутні у розробці відповідних навчальних курсів вищих учбових закладів. Це конче потрібне щоб допомогти новому поколінню усвідомити причинну сутність складних явищ виникнення та роздмухування конфлікту, і навіть громадянської війни, а також конче потрібні підготовці фахівців з вищезазначеній науковій проблематиці.

Що стосується України, повернення до терміну етнологія, розкриття її сутності як науки та змістовного наповнення відбувається із здобуттям незалежності, крахом комуністичної системи та ідеології у 1991 р. Але це зазначало і необхідність переходу на нові рейки теоретико-методологічного підходу до етнологічної проблематики, розробки заборонених раніше тем, становлення нових підходів до вирішення проблем не лише етнічної історії, але й таких складних та болючих проблем як можливість та причини міжетнічних конфліктів, їх вирішення мирним шляхом, розбудови національної держави за пріоритетом прав людини.

Актуальність розробки етнологічної проблематики суспільствознавства обумовлена багатьма факторами системного характеру, що заслуговують на окремий аналіз. Характерною рисою сучасного етапу світової цивілізації є її глобальний характер. Руйнуються основи старої індустріальної системи, проте формуються основи нової, ще не зовсім з'ясованої за своїм змістом цивілізації.

Певні риси її майбутнього висвітлюються як у техногенному, так і гуманістичному напрямку (Кузык, Яковец, 2006, 11).

Разом з тим, має місце подальший розвиток протилежних, але взаємопов'язаних процесів, які найбільш виразно визначилися в історії останніх десятиліть ХХ ст., і продовжили свій поступальний розвиток на початку ХХІст. З одного боку, це поглиблення тенденцій глобалізації, які мають багатовікову історію проявів у різних формах державних, економічних, етнокультурних спільнот, що формувалися, існували, руйнувалися, але знов відновлювалися на наступних стадіях світової історії. Одним із прикладів цих тенденцій є досвід однієї із найдавніших форм державності, як імперія. Саме її сутності притаманна структура насильницького поєднання народів і теренів на різних континентах. Політика імперій сприяла асиміляційним процесам щодо малих етнічних спільнот, аж до повної втрати ними мови, культури, а згодом і назви певних етносів. За існування імперій характерною рисою часто-густо була відсутність окремої, власної історії тих чисельних народів, що не входили до титульної нації, нехтування їх правом на самостійність та незалежність. Будь яка спроба антиімперського руху викликала жорстку протидію та покарання.

Водночас імперська політика неодмінно породжувала формування протилежного процесу, який у кінці кінців призводив до дезинтеграції, руйнації імперської структури, і, відповідно, формування змін на політичній карті світу, вихід на світову історичну арену нових національних держав. Ця закономірність мала повторення на протязі різних етапів розвитку суспільства. Вона простежується на прикладі історії, зокрема таких, здавалася могутніх, але зруйнованих дією внутрішніх та зовнішніх факторів імперій, як Римська, Монгольська, Османська, Британська, Російська, Радянська та ін. В той же час, у певних проявах імперська форма сприяла розвитку інтеграційних процесів, які в різні часи мали свій зміст, простір реалізації, контактне та інформаційне поле, слугували народженню синкретичних культур, що вбирали найкращі досягнення завойованих народів. Як приклад саме таких синкретичних культур імперій можливо згадати Сельджуцьку, Монгольську, Османську та ін.

Серед потенційно позитивних напрямків глобалізації сучасного світу, слід відмітити ті, що сприяють рівноправному статусу та безпеці всіх держав, вирішення конфліктних ситуацій мирним шляхом, надання різних форм допомоги. Це безумовно така структура як Організація Об'єднаних націй та мережа інших міжнародних організацій, народжена ООН. В останні десятиліття знайшли організаційне оформлення і інші світові або регіональні об'єднання, насамперед економічного напрямку, такі як Всесвітня Організація Торгівлі; Європейський Союз. За ініціативою Російської федерації відбувається спроба створення Митного союзу на пострадянському просторі, що сприймається неохоче країнами, які є членами СНД.

У культурологічному плані до позитивного досвіду процесів глобалізації безумовно слід віднести підготовку та підписання чисельних міжнародних конвенцій, що пов'язані із діяльністю ЮНЕСКО. Це має надзвичайно важливе

значення для збереження культурної спадщини людства, надбань етносів минулого, їх входження у сучасну структуру етнічних процесів світу.

З іншого боку, відбуваються і надзвичайно небезпечні явища у глобалізації культурологічного процесу сучасності, як подальший наступ на ментальність та етнічну свідомість людини, особливо молодого покоління, з боку маскультури, що нівелює культурні досягнення будь якого етносу, і виконує, певним чином, космополітичні замовлення. В Україні маскультура, особливо з боку шоу-бізнесу, значною мірою підпадає під вплив західноєвропейської, американської та російської маскультури.

Останні десятиліття ХХ та початок ХХІст., відзначені руйнацією комуністичного великодержавного варіанту співіснування народів, та становлення нових національних держав, знайшли яскравий прояв у швидкому зростанні етнічної самосвідомості і само ідентифікації, формування нової політичної карти Східної, Центральної та Південної Європи. У гуманітарній сфері країн, що вийшли на арену самостійного існування та розвитку відзначається підвищення інтересу до етнологічних знань та вивчення національних культур, відзеркалення вимог сучасних тенденцій в культурній політиці та освіті.

Закономірним виявом цього процесу постала необхідність побудови нової освітянської концепції на посткомуністичному просторі, яка б відповідала основним критеріям розвитку світу та розбудові незалежних національних держав, становлення нової методології етнологічних досліджень, а отже і нового змісту програмного матеріалу викладання на університетському рівні.

Як свідчить аналіз теоретико-методологічних розробок останніх десятиліть, на разі відбулася відмова від застарілого „формаційного“ підходу періодизації світовій історії, запропонованої К.Марксом у ХІХ ст., (Кузык, Яковец, 2006: 98–99). Як відомо спроби реалізації марксистських ідей та їх послідовників закінчилися невдалим експериментом з побудови комуністичного суспільства у величезних масштабах євразійського простору, повним крахом штучних соціалістичних режимів у багатьох країнах третього світу, насаджених за неймовірних зусиль Радянського Союзу.

На відміну від марксистських теорій до історичного процесу у сучасній науці має місце розвиток нової науки цивіліографії та цивілізаційного підходу до періодизації історії (Черняк, 1996). На сьогодні існує багато різних шкіл, які відрізняються надзвичайно широким представництвом ідей, що відкриває перспективи формування нового мислення на теоретичному напрямку. Практичне впровадження цивілізаційних підходів в етнологічному спрямуванні відбувається через становлення і розробку нових освітянських програм і їх реалізацію.

Ще одна парадигма сучасного історико-філософського бачення це те, що на відміну від Марксової теорії пріоритету певного класу, а саме пролетаріату, головна ідея філософії освіти повинна була поставити пріоритет прав людини, незалежно від класової, расової та національної належності. З іншого боку, у кожній національній державі нового типу постало завдання відновлення правди її історії, розвитку сучасної національної мови, літератури та мистецтва. Таким чином, нові реалії призвели до об'єктивного підвищення ролі етнології

в освіті і культурі, можливостей загального оновлення та розбудови сучасного громадянського суспільства.

У конкретно-історичному плані це відповідає інтересам таких національних держав, якими є Сербія і Україна, які пов'язані схожими рисами формування та розвитку слов'янських культур, релігійними та світськими зв'язками, історичним минулим. Як і інші держави посткомуністичного простору вони також мають комплекс проблем, зокрема щодо темпів та якості економічного розвитку, європейської інтеграції тощо.

Розглядаючи роль етнології у побудові концепції національного розвитку на прикладі України, як фундаменту культури та освіти, відзначимо деякі головні центри, які на разі зумовлюють зміст програмних положень у напрямку становлення самосвідомості молоді, та суспільства в цілому.

Ключовим питанням вивчення етнічного процесу є визначення історичних коренів та походження кожного народу, що визначає його місце у системі етносів регіону та світу. Але інколи, пошуки витоків призводять до втрати реалістичного розуміння історичного процесу. Так, як свідчить аналіз етнологічних концепцій країн пострадянського простору, спільною рисою багатьох „молодих держав“ є намагання визначити своє місце як найдавнішої цивілізації світу, або принаймні знайти його серед етносів, що входили до цивілізаційних осередків давнього світу. Такі концепції часто-густо лягають в основу освітянських програм з історії і етнології, і відповідно мають широкий наголос у засобах СМІ, що намагаються сформувані деякі загальні підходи до культурної політики та державотворення. Проте для обґрунтування таких концепцій використовуються факти науки, зокрема археологічні знахідки, які у довільній інтерпретації авторів досить легко стають основою міфотворчості, що знайшло своє відображення у відповідних публікаціях та програмах. Такі псевдо - концепції постають і у програмах шкільної та університетської освіти, переходять у підручники, наукову та науково-популярну літературу, і, навпаки не сприяють належному сприйняттю держави на міжнародному рівні. Тому, важливим завданням нового етапу етнологічних досліджень є розгляд проблеми походження етносу у комплексному підході з врахуванням всіх складових об'єктивного характеру, і насамперед, природного середовища та засобу існування, що обумовлювали можливість або неможливість формування цивілізацій доісторичного етапу розвитку людства. Треба відзначити, що деякі абсурдні ідеї щодо походження українців вже було неодноразово піддані критиці вчених, зокрема на спеціально присвяченому розвінчання фальшивок та міфів круглому столі „Міфологізація походження українців“, який відбувся у Києві у 2008р.

Визначною змістовною проблемою нових освітянських програм пострадянського та посткомуністичного простору є розгляд етнологічних питань скрізь призму власної історії, а отже і розробку історії власної держави, вільної від думок та інтерпретацій істориків метрополій, під владою яких перебувала та чи інша країна. Це є надзвичайно важливим, наприклад для України, історії якої власно не існувало, а була лише Малоросійська історія, або історія Південно-Західної Росії за часів Російської імперії, або як історія Української соці-

алістичної республіки в межах Радянського Союзу. Історичні концепції щодо походження та власної ролі в історичному процесі, які знайшли своє місце ще у працях українських істориків ХІХ- початку ХХ ст., насамперед М. С. Грушевського та В. Б. Антоновича, були неприйнятними не лише для Російської монархії, а і знаходились під забороною радянської влади. Протягом століть відбувалося невизнання української мови, заборона викладання українською мовою у вищих учбових закладах Росії. За часів Радянської влади, після десятиліття українізації в галузі освіти та культури з метою знайти підтримку радянської влади у населення, розпочинається боротьба із так званими явищами „буржуазного націоналізму“, а пізніше і спроба русифікації за теорією „єдиного радянського народу“.

Після розпаду наддержави, створення власної історії України передбачало необхідність розробки теоретичних та практичних питань історичного розвитку українського народу. Важливою частиною проблематики постала розробка неупередженого та деполітизованого підходу до процесу походження українського етносу замість теорії єдиної давньоруської народності, а також висвітлення подальшого етнокультурного розвитку та складної історичної долі населення Русі - України (Моця, 2007; 2009; 2012). Специфіка етнологічних студій України полягала в тому, що внаслідок геополітичного місцезнаходження та існуванню різних природних смуг, ця територія ще з давніх часів була населеною багатьма осілими та кочовими народами. У середньовіччі землі України протягом тривалого часу були під владою Золотої Орди, а потім і інших держав: Литви та Польщі. Згодом вони були поділені між владою трьох імперій – Австро-Угорської, Османської і Російської. Населення країни і в історичному часі і зараз має надзвичайно строкатий склад. На сьогодні воно включає понад 130 національностей, до 78 % якого складають українці, чималий відсоток також складають росіяни, а решту представники багатьох інших націй. Тому, в умовах становлення незалежної України, надзвичайно важливим була розробка законодавчої бази та здійснення етнокультурної політики, яка б передбачала дотримання прав національних меншин, забезпечення вільного використання всіх національних мов, а також розвиток їх культурних потреб.

В етноісторичному аспекті також був потрібний перегляд застарілих концепцій, в тому числі і надання наукових оцінок багатьом доленосним подіям в історії України та історії народів, що населяли її простір. Це, зокрема, стосується вивчення надзвичайно гострих питань, пов'язаних із дослідженням взаємодії із іншими цивілізаціями, представлених слов'янськими та тюркськими світами (Біляєва, 2012). Окремими болючими питаннями політичного та етноісторичного характеру були оцінки важких наслідків українсько-московського договору 1654 р., та подальшої колонізації України Російською імперією, знищення власних національних інститутів українського козацтва та намагання руйнації його традицій, оцінка дій багатьох українських лідерів, що намагалися відстояти права українського народу на існування. Тому, важливим завданням перших десятиліть незалежності постала підготовка відповідних праць з історії України від давніх часів до сучасності, що передбачало комплексний

підхід: від значного розширення джерельної бази, зокрема залучення великого комплексу археологічних джерел, що збагатили можливості більш глибокого та виваженого підходу до написання фундаментальних академічних праць, науково-методичної літератури та підручників, розробки нових програмних завдань та освітянських концепцій. Безперечно надзвичайно важливими прикладами перших є чисельні розробки Інституту історії України НАНУ, які охоплюють увесь хронологічний спектр української історії. Слід зазначити також першу фундаментальну працю з давньої історії України, важливе місце у якій належить саме етнологічній проблематиці. Це тритомна колективна праця Інституту археології НАН України „Давня історія України“, яка побачила світ у 1997–2000 рр.

Зразком нових методологічних підходів до періодизації історії України постала фундаментальна праця „Цивілізаційна історія України (Нариси)“. Її підготовлено авторським колективом у складі М. Є Горлова, О. П. Моці та О. О. Рафальського. Мета роботи – формування нового мислення з історії країни, розуміння її місця у світовому цивілізаційному процесі. Варто відмітити, що саме тому її призначено не лише для науковців та викладачів, а також для студентів гуманітарних факультетів та широкого загалу читачів. Останні роки відзначені також публікацією і інших багатьох робіт з історії України як у Києві, так і на регіональному рівні, автори яких намагаються розглянути історико-культурні та цивілізаційні світи України на рівні новітнього рівня знань.

Розвиток етнології сучасного етапу пов'язаний і з утвердженням української мови як державної, її викладанням у вузах, які налічують в Україні на 2013 р. 861 заклад. При цьому окремою ланкою мовознавчого процесу постало введення курсів ділової української мови, що відповідає необхідності підготовки майбутнього фахівця різних галузей знань. Цьому сприяє прийняття Державної програми розвитку та функціонування української мови, проведення фундаментальних і прикладних досліджень в галузі лінгвістичної технології та створення інтелектуальних мовно-інформаційних систем нового покоління.

Іншою гілкою розвитку нового етапу розбудови держави Україна постала розробка цілої низки культурологічних дисциплін, які виходили з підвищення ролі етнології на сучасному етапі розвитку. Вони повинні були розкрити сутність власної культури української нації на всіх етапах її історії, її місце та інтеграцію у світовий культурний процес, окреслити перспективи та напрями подальшого руху. Одним із важких але водночас вкрай важливих моментів визначення творчого внеску та культурного надбання української культури постала проблема етнічної ідентифікації культури імперського періоду. Це було пов'язане із комплексом об'єктивних і суб'єктивних факторів, що мали місце, насамперед у культурному процесі XVII–XVIII ст., коли освітяни України, в першу чергу Києво-Могилянської Академії, за наказом російської влади були змушені займатися розбудовою освіти та освітянських закладів у Москві, Петербурзі та інших центрах Росії, а таланти українських художників, скульпторів, композиторів були використані метрополією піднімати до гори культуру Російської імперії. Саме вони заклали основи так званого „золотого віку“ ро-

сійської культури XIX ст. Це стосується і феномена багатьох письменників, художників, скульпторів XIX початку XX ст., які вважалися діячами російської культури, але й репрезентували українську етнічну культуру у своїх творах. Класичним прикладом цього є творчість письменника М. В. Гоголя, художника І. Є Рєпіна та багатьох інших митців. Отже, процес само ідентифікації української культури, її складових, внеску у культуру Росії та світову культуру триватиме і надалі.

Із становленням незалежної України етнологія почала завойовувати своє місце як академічна так і університетська наука, предмет викладання у освітніх програмах вузів.

Вже на початку 90-х років важливими і доленосними прикладами розвитку етнологічних досліджень у науково-дослідних установах України були створення відповідних закладів, як Інституту народознавства НАНУ (м.Львів) та Інституту українознавства Міністерства науки та освіти України (Київ) у 1992 р., входження терміну „етнологія“ у назву відповідних інституцій, як Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського з 1994 р..

Окрема велика ланка етнологічних студій та втілення етнологічних програм у систему освіти пов'язана із діяльністю університетів.

У 1993 р. в Одеському національному університеті ім. І. І. Мечнікова була створена кафедра археології та етнології під керівництвом проф. О. В. Сминтиної. Одним з провідних напрямків кафедри постали дослідження етнокультури балканських етнічних спільностей під керівництвом доц. А. В. Шабашова, що є важливою передумовою розвитку співробітництва в галузі етнології між Українськими і Сербськими колегами, і зокрема, університетом Нишу.

Знаменною подією розгортання процесу етнологічних досліджень в країні постало створення кафедри етнології та краєзнавства на історичному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка у 1995 р. під керівництвом видатного фахівця в галузі української етнології проф. В. К. Борисенко, яка очолювала кафедру у 1995–2002 рр. Вона розпочала велику роботу із відтворення етнологічної школи на нових теоретико-методологічних засадах, залучення студентів та аспірантів до розробки широкого кола питань з етнологічної проблематики. Надзвичайно важливою справою цього періоду постало видання п'ятнадцяти випусків наукового збірника „Етнічна історія народів Європи“ у 1999–2003 рр.

Також з 1995 р. почала діяти як самостійна кафедра етнології у Львівському національному університеті ім. І. Франка під керівництвом проф. С. А. Марчука.

Протягом 2006–2009 рр. Інститути та кафедри етнологічного спрямування були запроваджені у провідних університетах України, що дозволяє здійснювати дослідження та освітні програми з різних аспектів проблематики практично по всіх регіонах від заходу до південного сходу. Це відкриття кафедри етнології та археології у Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаніка (завідуючий кафедрою проф. М. Кугутяк) у Івано-Франківську, Інститут історії, етнології і права Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, Інституту історії, етнології та правознавства

ім. О. М. Лазаревського у Чернігівському національному педагогічному університеті ім. Т. Г. Шевченка та інших учбових закладах.

Почала набирати певних обертів підготовка спеціальних програм з етнології, яка охоплює широкий спектр етнологічних знань: історіографії, теоретичних проблем етнічного процесу, зокрема традицій та життєдіяльності етносу, етнополітики, етнології релігії тощо. Підготовлені та вийшли друком матеріали навчально-методичних комплексів та програм з різних спрямувань, які зараз охоплюють великий спектр етнологічної проблематики, культурологічних дисциплін, безпосередньо пов'язаних із етнологією. Це викладання таких курсів, як „Основи етнології“, „Етнологія“, „Культурологія“, „Історія української культури“, „Історія української та зарубіжної культури“ тощо, із виданням відповідних підручників та посібників багатьма авторами та авторськими колективами.

Дослідження розвитку суспільного руху в Україні та на пострадянському просторі в цілому свідчать, що важлива роль етнології на сучасному етапі розвитку науки та університетської освіти, зокрема у системі гуманітарного знання, обумовлена наріжними потребами розвитку кожного окремого суспільства, національного самовизначення та процесами глобального значення. Як свідчить розвиток освітянської справи на теренах України університетська наука сприйняла виклик часу, і буде і надалі прирошувати етнологічні розробки. Це сприятиме підвищенню самосвідомості молодого покоління незалежних країн, яке по-новому сприймає основні людські цінності нації та її шлях у світовому просторі, що засвідчують події українського Євро майдану.

Література

- Біляєва, С. (2012). *Словянські та тюркські світи в Україні*. Київ: Університет „Україна“.
- Кузык, Б. Н. і Ю. В. Яковец. (2006). *Цивілізації : теорія, історія, діалог, будуще. Т.1. Теорія и історія цивілізацій*. Москва: Інститут економічних стратегій.
- Моця, О. (2007). *Південна „Руська земля“*. Київ: „КОРВИН ПРЕСС“.
- Моця, О. (2009). „Русь“ „Мала Русь“ „Україна“ в після монгольські та козацькі часи. Київ: Наукова Думка.
- Моця, О. (2012). „Анти“ - „Руси“ - „Українці“ *Формування ідентичності у словян півдня Східної Європи V–XIX ст.* Київ: Наукова думка.
- Горелов, М. Є., Моця, О. П. і О. О. Рафальський. (2006). *Цивілізаційна історія України (Нариси)*. Київ: ТОВ УПВК „Екс об“.
- Толочко, П. та інші (1997–2000). *Давня історія України. Т. 1–3*. Київ: Наукова думка.
- Черняк, Е. (1996). *Цивілізографія: наука о цивілізаціях*. Москва: Международные отношения.

Svitlana Biliaieva

THE ROLE OF ETHNOLOGY AT THE CURRENT STAGE: CULTURAL POLICY AND EDUCATION

Summary: Ethnology occupied a very important place in the system of the modern human knowledge. Its name has long been banned in the Soviet Union and the countries of so-called socialist camp. Return of the term ethnology in Ukraine, the disclosure of the nature and content is only since independence with the collapse of the Communist system and ideology in 1991 and mentioned by the need to move into new real theoretical and methodological approach to ethnological perspective, the development of previously forbidden topics formation new approaches to solving problems, not only ethnic history, but such difficult and painful problems as the cause of ethnic conflicts, the ability to solve them peacefully. On the other hand, in the realities of the late twentieth century, the prospects of building a national state of priority of the human rights became of one of the most important quarrels of ethnology. The relevance of social science development in the field of the ethnological science has been caused by many factors.

The last decades of XX and beginning of the XXI centuries, marked the destruction of the communist version of the coexistence of great nations and the emergence of new nation-states. They found a vivid expression in the rapid growth of ethnic identity and self-identification, the formation of a new political map of Eastern, Central and Southern Europe. In the humanitarian area countries entered the arena of independent existence and development of the marked increase in interest in ethnological knowledge explore different national cultures, mirroring the requirements of current trends in cultural policy and education. Logical manifestation of this process was necessary to build a new educational concept of the post-communist space that would meet the basic criteria of the world and the development of independent nation states. It caused the emergence of a new methodology of the ethnological studies and therefore the new program material content of teaching at the university level. These are the typical process for the development of ethnology in Ukraine. With the emergence of independent statehood ethnology began to gain its place as an academic and university science, a subject of instruction in educational programs of universities, there is preparation and publication of textbooks and manuals on the national and regional levels.